

Selman Selhanović:
Savremeni mediji i djeca – u jednoroditeljskim porodicama

Futur art, Sarajevo, 2012, str. 139.

Savremenim problemima djece, a posebno djece bez jednog roditelja, bavi se više naučnih oblasti: pedagogija, sociologija, psihologija, posebno psihologija djeteta, socijalna zaštita, sociologija porodice, komunikologija i dr. Pod jednoroditeljskim porodicama autor S. Selhanović podrazumijeva sljedeće: “Nepotpuna ili nekompletna porodica, razorena porodica, roditelj bez bračnog partnera, samohrani roditelji i dr.”, str. 18. Na prvi pogled da se zaključiti da je ovaj kompleksni društveni problem moguće uspješno i naučno sagledati samo temeljnim naučnim istraživanjima na interdisciplinarni način. Ne bi se moglo kazati da je ovaj problem u dovoljnoj mjeri naučnoistraživački obrađen i rasvijetljen, posebno u Bosni i Hercegovini, u kojoj je, zbog nedavnih ratnih dešavanja, ovaj porodični i društveni problem

posebno izražen. Jedna od rijetkih knjiga i publikacija na ovu temu kod nas jeste knjiga autora mr. Selmana Selhanovića, koja je ustvari njegov magistarski rad pod tim naslovom odbranjen 2011. godine na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu. Zbog te činjenice, ova knjiga još više dobija na značaju, jer je njen teorijski dio podržan obimnom literaturom uz rezultate provedenog empirijskog istraživanja po standardima metodologije naučnoistraživačkog rada, s jasno definiranim predmetom, problemom i ciljevima istraživanja, te kategorijalnog sistema pojmova, opravdanosti istraživanja i postavljenih i dokazanih hipoteza u realizaciji i zaključcima istraživanja.

U teorijskom dijelu istraživanja i knjige, autor razmatra složenu problematiku porodice, u kojima se, kako kaže, “proizvode ljudske ličnosti”, str. 11. njene uloge i znača-

ja u modernom društvu, te mjesto i značaj medija, posebno elektronskih, s posebnim naglaskom na savremeni kompleks, obim i složenost tzv. internetskih medija, s kompjuterom kao glavnim tehničkim i centralnim pomagalom, oko kojeg se sve vrti i događa, u sve većoj ekspanziji tog proizvoda i ponuđača svih vrsta informacija. Polazeći od društvenog karaktera i uloge porodice te činjenice da je dijete složena i emotivna ličnost, kako bi rekao dječiji pisac Ljubivoje Ršumović: "Dete je dete da ga volite i da ga razumete" u čijem razvoju, sazrijevanju i socijalizaciji treba najozbiljnije pristupati, vodeći računa o svim nijansama njegova mentalnog i razumnog stanja i osjetljivosti. Autor, prema Murdocku, navodi četiri funkcije, porodice: seksualnu, reproduktivnu, ekonomsku i odgojnu, str. 13.

Kada su u pitanju jednoroditeljske porodice, koje sociolozi nazivaju "poremećenim ili neuravnoteženim", posebno su ranjive te time svojom disfunkcionalnošću mogu postati teret za društvo u cjelini. Naime, što je u ovisnosti od uzroka nastanka jednoroditeljskih porodica, povećava se rizik njihova nefunkcioniranja. Naravno, ako su se roditelji razveli, djeca, pogotovo ona u dobi od šeste do osme godine, bit će osjetljivija na to kako vršnjaci tumače njihov novi položaj, dok

će adolescenti (od 13 do 18 godina) imati više mogućnosti tako što će kao zrelije osobe, ako ništa, moći odlučiti o skrbništvu.... Jer, svaki gubitak teško je nadoknaditi. Ono što je izvjesno jeste to da se psihološke posljedice nastale smrću bračnog partnera prevazilaze samom sposobnošću preostalog roditelja da djetetu bude primjer, a ne tek da se preda depresiji. Izvanbračno rođenje "ima svoje drugačije specifičnosti", str. 19. U svim tim slučajevima, ističe autor, najveću odgovornost u odgoju i razvoju djeteta, uglavnom, ima majka, a sve u ovisnosti od prirode i nastanka ovakve porodice, bilo da se radi o djetetu razvedenih roditelja, ili djeteta čiji jedan roditelj nije živ, vanbračno rođenom djetetu i sl., te navodi da u Evropi žene u najvećem broju slučajeva dominiraju u takvim porodicama, u Portugalu čak 94%, u Hrvatskoj 83%, dok u Danskoj, Luksemburgu i Finskoj udio očeva iznosi oko 20%, – str. 20.

U dijelu o medijima i njihovu utjecaju na razvoj i sazrijevanje djece, koja je u eri opće globalizacije znanja i informacija, ne samo na djecu, već i na odrasle, igraju veliku ulogu u usvajanju određenih informacija i znanja, te autor polazi od njihove pozitivne i negativne strane u zavisnosti od selekcije i doziranja pojedinih

programa i informacija njihova sadržaja. "Pozitivan uticaj sredstava masovne komunikacije, nadasve, ogleda se u doprinosu širenja ljudske kulture, posredstvom čega se dalje šire ljudska saznanja i čovjek se obogaćuje duhovnim vrijednostima koje su, ujedno, i prepreka za one sa negativnom konatacijom. U tom kontekstu treba dalje tražiti upotrebu masovnih komunikacija. Kako su djeca i mladi najviše izloženi utjecaju, to je neophodno da mediji u tom kontekstu imaju odgojno-obrazovnu ulogu. Međutim, u središtu socioloških istraživanja analizira se negativan utjecaj medija i sagledavaju negativna svojstva čovjekove ličnosti, koja su u većoj ili manjoj mjeri povezana s delinkventnim ponašanjem, posebno djece i mladih, (...) pošto djeca ponajviše koriste ove medije masovne komunikacije prvenstveno radi zabave.", str. 39. Problem se sastoji u tome što djeca skoro svih uzrasta uglavnom nemaju dovoljan stepen kritičnosti prema negativnim utjecajima medija na sve aspekte ljudskog rada i života. Tu se opet, prema ispravnom zaključku autora, roditelji i šira porodica nalaze u najdelikatnijoj i najodgovornijoj ulozi kada je u pitanju kontrola obima i vrste informacija s kojima se na ovaj način djeca svakodnevno susreću. Dok je kod kod printanih i elek-

tronskih medija, radija i televizije lakše kontrolirati dijete, to je za internetske medije za mnoge roditelje gotovo nemoguće zbog niskog nivoa njihove informatičke pismenosti, čime se djeca obilatno koriste. U tom smislu, autor navodi neke podatke iz hrvatskih izvora u kojima stoji da djeca najviše upotrebljavaju internet za: zabavu 40%, učenje 15%, dopisivanje 11%, informiranje 3,35% i nešto drugo 10,63%, što je, zaključuje autor, i u Bosni i Hercegovini približno isto, str. 47. Kada je u pitanju slobodno vrijeme djece, autor također preuzima podatke iz hrvatskih izvora gdje stoji da djeca najviše koriste slobodno vrijeme: u igri s prijateljima 65,25%, gledanju TV-a 67,5%, gledanju filmova na videu / DVD-u 26,88%, slušanju radija 16,88%, na kompjuterske igre 35%, čitanje knjiga i stripova 30%, pomaganje u kućnim poslovima 38,13%, ali i idu u šetnju 26,25%, razgovaraju s roditeljima 38,75 i nešto drugo 36,25. Dakle, djeca najviše slobodnog vremena provode uz televiziju 67,5%, što potpuno odgovara, kako autor kaže, izjavi jednog djeteta u jednom vrtiću u Njemačkoj, na pitanje ko čini njegovu porodicu, koji je odgovorio: "Mama, tata, televizija i ja". Tu se svakako treba dodati i podatak koji iznosi autor, a do kojeg je istraživanjem došao Media plan Institut iz Sarajeva o

analizi sadržaja tekstova i informacija o djeci i njihovim pravima u printanim medijima TV-stanica. Većina novina o djeci imaju pozitivne sadržaje (47–50%), dok je kod TV-stanica obrnuto, gdje 45% prevladavaju negativni sadržaji, str. 57. Što se tiče utjecaja na djecu, autor citira podatke jednog istraživanja koje su na 300 ispitanika proveli istraživači iz Banje Luke i iz Sarajeva, a to su 51,3% roditelji, 28,7% vršnjaci, 14,3% mediji i 5,7% nastavnici. Zabrinjava jako mali postotak utjecaja nastavnika na djecu koji bi objektivno poslije roditelja trebao biti na drugom mjestu. Iz jednog drugog istraživanja, koje je sprovedeno u Srbiji 2009. godine, autor prenosi rezultate istraživanja zaključnih razmatranja koja se odnose na više faktora ponašanja iz obiju grupa djece koja su gotovo izjedanačena

osim po pitanju emocionalnih problema gdje djece iz jednoroditeljskih porodica imaju znatno izraženije probleme, str. 87.

Dobijenim podacima na osnovu rezultata istraživanja autor je potvrdio unaprijed postavljenu generalnu hipotezu da masovni mediji (štampa, radio, TV i internet) u tvorenju društveno poželjne slike svijeta, ne učestvuju dovoljno edukativno ili prosocijalno u usmjeravanju dječije percepcije, str. 33.

Knjiga autora Selmana Selhanovića značajan je doprinos u nedostatku, kako stručne, tako i naučnoistraživačke literature i projekata u oblasti jednoroditeljskih porodica i odnosa savremenih medija prema tom aktuelnom i složenom društvenom problemu.

Mr. Alaga Dervišević